

**Лариса ВОРОНА,**  
*orcid.org/0000-0001-9878-6547*  
кандидат педагогічних наук,  
заступник директора  
Комунального закладу Розсошенська гімназія  
Щербанівської сільської ради Полтавського району Полтавської області,  
доцент кафедри педагогіки  
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка  
(Полтава, Україна) voronali@ukr.net

## **ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНО-ПРОГРАМНОГО ПІДХОДУ В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ (ПОЛТАВЩИНА)**

*У статті авторка розкриває досвід використання проєктно-програмного підходу у реалізації державної політики національно-патріотичного виховання (далі – НПВ) дітей і молоді на прикладі діяльності Полтавської обласної ради.*

*Авторка проводить аналіз програми національно-патріотичного виховання Полтавської обласної ради, що передбачає забезпечення комплексної системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.*

*Програма національно-патріотичного виховання дітей і молоді розроблена Департаментом освіти і науки, Управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту, Управлінням культури, Управлінням охорони здоров'я, Департаментом інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської обласної державної адміністрації та Полтавським обласним військовим комісаріатом і рекомендована для використання у практичній діяльності працівникам освітніх закладів, є підставою для розроблення програм національно-патріотичного виховання учнівської молоді у громадах Полтавської області з метою вдосконалення системи національно-патріотичного виховання учнів.*

*У статті зазначено, що в сучасних суспільно-політичних умовах, які склалися в державі, для консолідації суспільства необхідно посилювати патріотичний характер навчання та виховання. Розроблення програми було зумовлено необхідністю вдосконалення системи НПВ на засадах національної педагогіки, здатної формувати громадянина, патріота, що базується на ціннісному ставленні особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.*

**Ключові слова:** проєктно-програмний підхід, реалізації державної політики, національно-патріотичне виховання дітей і молоді (НПВ), педагогічна діяльність, заклади позашкільля, виховні ідеали.

**Larysa VORONA,**  
*orcid.org/0000-0001-9878-6547*  
Candidate of Pedagogical Sciences,  
Deputy Director  
Rozsoshenska Gymnasium of Shcherbanivka village council of Poltava district of Poltava region,  
Associate Professor at the Pedagogy Department  
Luhansk National Taras Shevchenko University  
(Poltava, Ukraine) voronali@ukr.net

## **EXPERIENCE OF USING THE DESIGN AND PROGRAM APPROACH IN THE IMPLEMENTATION OF STATE POLICY OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF CHILDREN AND YOUNG PEOPLE (POLTAVA REGION)**

*In the article the author reveals the experience of using the project-program approach in the implementation of the state policy of national-patriotic education (NPV) of children and youth on the example of the Poltava Regional Council.*

*The author analyzes the program of national-patriotic education of Poltava Regional Council, which provides for a comprehensive systemic and purposeful activities of public authorities, local governments, families, educational institutions and other social institutions to form a high patriotic consciousness in the younger generation, feelings loyalty, love for the Motherland, concern for the welfare of its people, readiness to fulfill the civil and constitutional duty to protect national interests, integrity, independence of Ukraine, promoting its formation as a legal, democratic, social state.*

*The program of national-patriotic education of children and youth was developed by the Department of Education and Science, the Department of Family, Youth and Sports, the Department of Culture, the Department of Health, the Department of Information and Public Relations of the Poltava Regional State Administration and the Poltava Regional Military Commissariat and is recommended for use in practice by employees of educational institutions and is the basis for the development of programs of national-patriotic education of students in the communities of Poltava region in order to improve the system of national-patriotic education of students.*

*The article states that in the current socio-political conditions prevailing in the state, in order to consolidate society, it is necessary to strengthen the patriotic nature of education and upbringing. The development of the program was conditioned by the need to improve the NPV system on the basis of national pedagogy, capable of forming a citizen, a patriot, based on the value attitude of the individual to the Ukrainian people, homeland, state, nation.*

**Key words:** project-program approach, realization of state policy, national-patriotic education of children and youth (NPV), pedagogical activity, out-of-school establishments, educational ideals.

**Постановка проблеми.** Україна перебуває на шляху радикальних політичних, соціальних та економічних перетворень. Їх реалізація відбувається за умов постійної загрози національної безпеки країни, тому виникає необхідність посилення національно-патріотичного виховання як пріоритетного напрямку виховання в системі освіти.

На сучасному етапі розвитку української держави проблематика ефективності здійснення освітніми закладами і суспільством загалом патріотичного виховання дітей і молоді є надзвичайно актуальною, оскільки сучасні школярі забувають своє етнічне коріння, не знають національної історії, а ставлення до держави часто є споживацьким. Нині спостерігається знецінення традиційних і моральних цінностей, пропаганда ЗМІ, жорстокість і насильство, бачимо певну невизначеність в оцінці подій історичного минулого українського народу (Ворона, 2020: 2).

Для подальшої розбудови українського суспільства виникає нагальна потреба у формуванні активної, творчої особистості учня-патріота, від діяльності якого в майбутньому насамперед залежатиме духовний розвиток і добробут України (Хамідрак, 2018: 8).

«Серед виховних напрямів найбільш актуальними є патріотичне, громадянське виховання. Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості», – зазначено в Концепції про національно-патріотичного виховання дітей і молоді (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 5).

**Аналіз досліджень.** Серед відомих науковців-педагогів виокремлюю класиків педагогічної науки, які зверталися до проблем патріотичного виховання: Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, О. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга та інші видатні вчені й педагоги. У їхніх працях висвітлено актуальні для того часу проблеми розвитку патріотичних почуттів як складової частини

національної системи виховання, вони висували ідею виховання «свідомого» громадянина, патріота своєї Батьківщини.

В сучасних умовах науковці-педагоги вважають, що національно-патріотичне виховання підростаючого покоління має особливу актуальність, тому що воно викликане формувати почуття любові та відданості Вітчизні, національну гордість, служіння своєму народові, розуміння та співпереживання його історії й культури, прагнення утвердження у світі як високорозвиненої, конкурентноздатної нації, суспільства і держави.

**Метою статті** є дослідження використання проектно-програмного підходу у реалізації державної політики національно-патріотичного виховання дітей і молоді на прикладі досвіду Полтавської обласної ради.

**Виклад основного матеріалу.** Патріотизм – соціально-історичне явище, яке в різні історичні епохи має конкретні вияви. Слово «патріотизм» (від “partis”) грецького походження, в перекладі означає «батьківщина, вітчизна». Патріотизм – це надзвичайний вияв любові до Батьківщини, рідного краю, українського народу з його ментальністю, звичаями та традиціями. Виховуючи почуття патріотизму, ми виховуємо сильну, вольову особистість, впевнену у собі, у своєму народі, своїй нації.

НПВ завжди приділялася увага на державному рівні. Вперше Концепція НПВ молоді була затверджена спільним Наказом Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України на виконання Указу Президента України від 03.07.2008 № 616/2008 «Про проведення у 2009 році в Україні Року молоді» з урахуванням норм Указу Президента України від 25.10.2002 № 948 «Про затвердження Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді», Постанови Верховної Ради України від 22.05.2003 № 865 «Про заходи

Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сферах національно свідомого і патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку» та пропозицій центральних, місцевих органів виконавчої влади й молодіжних громадських організацій (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 5).

У червні 2015 року Міністерство освіти та науки України розробило Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичні рекомендації щодо її впровадження у загально-освітніх закладах, а 13 жовтня 2015 року вийшов Указ Президента України № 580/2015 «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 рр. (Про стратегію національно-патріотичного виховання, 2015: 7).

Відповідно до Концепції «становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу. Ідеалом виховання є різнобічно та гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво-компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення» (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 5).

У зазначених документах звертається увага на ситуацію, яка виникла в країні, – загрозу втрати Україною державної незалежності та суверенітету, тому нині, як ніколи, виникає нагальна необхідність у переосмисленні діяльності всіх можливих інституцій на державному рівні в напрямі посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді (Про стратегію національно-патріотичного виховання, 2015: 7).

Очевидним є те, що українській освіті необхідні нові підходи та шляхи до виховання патріотизму як почуття та базової якості особистості. Така необхідність пов'язана з інтеграційними процесами, які відбуваються в Україні, пробудженням громадянської і громадської ініціативи, виникненням різних громадянських рухів, розповсюдженням волонтерської діяльності, а головне агресією РФ на Сході України та загарбанням Криму (Ворона, 2020: 2).

Нині викликом для українського суспільства є докорінна зміна підходів як до формування системи виховання загалом, так і до її складника – національно-патріотичного виховання. Поняття «патріотизм», «національно-державницькі інтереси», «націоналізм титульної нації» – це під-

валини, на яких будується розвиток національної ідеї сучасної України. Формування почуття патріотизму, активної громадської позиції, відданості справі, зміцнення державності реалізується в процесі навчання та виховання молоді в закладах освіти усіх рівнів. Поступово, але у чітко спрямованому руслі відбувається трансформація змісту предметів соціально-гуманітарного циклу та громадянської освіти, який включає елементи національно-патріотичного виховання (Загородня, 2013: 4).

Вчені виокремлюють такі види та форми молодіжної діяльності, що сприяють формуванню національно-патріотичних почуттів через освітні заклади та громадські організації: участь у роботі молодіжних організацій, молодіжних органів студентського самоврядування, координаційних рад; робота у соціальних проєктах молоді на громадських засадах; волонтерство тощо (Хамідрак, 2018: 8)

Реалізація державної політики національно-патріотичного виховання дітей і молоді на рівні кожної з областей залежить від кількох факторів, які мають регіональні особливості: належна правова база, певна ментальність населення регіону, професійність і педагогічна майстерність педагогічної спільноти, ефективність дій органів державного управління та місцевого самоврядування, використання проєктно-програмного підходу в реалізації політики НПВ (прийняття місцевих галузевих програм) (Бех, 2014: 1).

Нормативно-правова база для проведення політики НПВ була фактично створена й актуалізована після початку україно-російської війни на Сході України та загарбання Криму окупаційними військами РФ. Головною домінантою НПВ молоді є формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції.

В основу системи НПВ учнівської молоді покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства й нації загалом. Форми й методи виховання мають базуватися на українських народних традиціях і звичаях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки і психології. Сучасний етап розвитку України потребує від органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій та інших інституцій виконання системних заходів, спрямованих на формування НПВ молоді, зокрема і з метою підготовки потенційних кандидатів для прийняття на державну та військову службу (Про стратегію національно-патріотичного виховання, 2015: 7).

Після згаданих подій україно-російської війни на Сході України, керуючись ч. 2 ст. 43, ч. 1 ст. 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», ст. 14 Закону України «Про освіту», на виконання Указу Президента України від 12 червня 2015 року № 334/2015 «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей і молоді», Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015, відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1400-р «Про затвердження плану заходів щодо національно-патріотичного виховання молоді на 2016 рік», Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 року № 641, з метою формування національно свідомої, активної, всебічно розвинутої, патріотично налаштованої української молоді, розглянувши розроблений обласною державною адміністрацією проєкт Обласної цільової програми національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2017-2020 роки, враховуючи висновки постійних комісій обласної ради, Полтавська обласна рада затвердила Обласну цільову програму національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2017-2020 роки (Про затвердження Обласної цільової програми, 2017: 6).

Полтавська обласна рада рекомендувала органам місцевого самоврядування Полтавської області до 1 квітня 2017 року затвердити відповідні програми в своїх регіонах. Розробниками та співрозробниками програми стали Департамент освіти і науки, Управління у справах сім'ї, молоді та спорту, Управління культури, Управління охорони здоров'я, Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської обласної державної адміністрації та Полтавський обласний військовий комісаріат (Про затвердження Обласної цільової програми, 2017: 6).

Програма передбачає забезпечення та реалізацію комплексної системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо «формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних

інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» (Про затвердження Обласної цільової програми, 2017: 6).

В сучасних суспільно-політичних умовах, які склалися в державі, для консолідації суспільства необхідно посилювати патріотичний характер навчання та виховання. Розроблення програми було зумовлено необхідністю вдосконалення системи НПВ на засадах національної педагогіки, здатної формувати громадянина, патріота, що базується на ціннісному ставленні особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Програма визначає головну мету, завдання, напрями та основну концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді, конкретизує шляхи, механізми, терміни та перелік основних заходів із реалізації стратегічних завдань, їх виконавців, прогнозовані обсяги фінансового забезпечення виконання.

Програма має відкритий характер. Вона доповнювалася щороку в установленому чинним законодавством порядку в разі, коли в період її виконання відбувалися зміни в законодавстві України про освіту, державній освітній політиці, в реальній соціально-економічній ситуації в регіоні, що вимагали відповідного реагування системи освіти області.

Поглиблюється також громадський характер патріотичного виховання. Так, заклади освіти стали відкритими для батьків, громадських організацій. У результаті збільшується кількість суб'єктів виховного впливу, посилюється узгодженість їхніх дій. Збільшується кількість і покращується якість проведення загальноукраїнських масових заходів, акцій, флеш-мобів, челенджів, спрямованих на активізацію патріотичної, моральної позиції дітей та учнівської молоді. Популярні форми та методи виховання організовуються на основі народних традицій і звичаїв, кращих надбань народної та козацької педагогіки, передового педагогічного досвіду. Значно зросли інтерес та потреби держави до виховання патріотів України. В країні сформоване соціальне замовлення на розробку ефективних технологій патріотичного виховання підростаючого покоління (Бех, 2014: 1).

У Державних національних програмах «Освіта» («Україна ХХІ століття»), «Діти України», «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності», в Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти України як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до

Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника.

Патріотизм покликаний дати новий поштовх духовному оздоровленню нації, формуванню в країні такого суспільства, яке передбачає перетворення людської свідомості, моральної, естетичної, екологічної, духовної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні людини як найвищої цінності держави. Суспільство, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу. Суспільство, яке є єдиним дієвим механізмом розбудови не олігархічної, а народної демократії, правової України, виступає джерелом опозиції державній владі, взаємодоповнює її, реалізуючи свої розвивальну і контролюючу функції (Ворона, 2020 :2).

Виходячи з цього, патріотизм є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб всі діти стали національно свідомими громадянами-патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, і особистостями, які своєю діяльністю любов'ю до Батьківщини прагнуть досягти взаємності з метою створення умов для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності; і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі.

Актуальність НПВ зумовлюється процесом становлення України як єдиної політичної нації. В умовах поліетнічної держави воно покликане сприяти цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї. При цьому важливо, щоб об'єднання різних етносів і регіонів України для національного відродження, розбудови й удосконалення суверенної правової держави і громадянського суспільства здійснювалося саме на базі демократичних цінностей, які мають лежати в основі патріотичного виховання.

Основні проблеми, на розв'язання яких спрямована Програма:

1) недостатні зусилля щодо формування активної громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості громадян України, особливо дітей і молоді;

2) брак духовності і моральності у суспільстві;

3) наявність істотних відмінностей у системах цінностей, світоглядних орієнтирах груп суспільства, населення певних територій в області, окремих громадян;

4) незавершеність процесу формування національного мовно-культурного простору, стійкості його ціннісної основи до зовнішнього втручання;

5) нерозвиненість низової ланки в системі координації виховних процесів для організації та здійснення заходів із НПВ;

6) низький рівень матеріально-технічного забезпечення та розвитку інфраструктури у сфері НПВ;

7) брак комунікацій із громадянським суспільством щодо питань НПВ.

Метою обласної цільової програми НПВ дітей і молоді на 2017–2020 роки є:

1) вшанування українських воїнів, учасників антитерористичної операції на Сході України, волонтерів і громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України;

2) виховання дітей та молоді в дусі поваги до українського війська та правоохоронних органів, відповідального ставлення громадян до обов'язку захисника Вітчизни, формування у підростаючого покоління патріотичної свідомості та національної гідності;

3) удосконалення педагогічних форм і методів навчання молоді основам військової справи на основі народної педагогіки;

4) узгодження дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування всіх рівнів щодо цілеспрямованої підготовки молоді до захисту Вітчизни, виховання на патріотичних, історичних та бойових традиціях українського народу;

5) створення системи взаємодії з громадськими організаціями патріотичного спрямування;

6) підготовка допризовної молоді з основ надання домедичної допомоги (Про затвердження Обласної цільової програми, 2017: 6).

Для досягнення мети Програми з використанням сучасних підходів до визначення пріоритетності у розв'язанні існуючих проблем передбачено завдання і заходи. Так, головними завданнями є:

1) формування в учнівській молоді громадянських почуттів, любові до рідної землі, культури та історії свого народу, бажання працювати для держави;

2) забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, духовної культури особистості, створення умов для формування її світоглядної позиції;

3) формування та розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Української держави, соціальної активності дітей і молоді;

4) широке залучення молоді до активної участі у національно-культурному відродженні

українського народу, розвитку традицій, мовної культури та національно-етнічних особливостей (Про затвердження Обласної цільової програми, 2017: 6).

Завдання Програми реалізуються шляхом впровадження системи заходів, передбачених у таких напрямках: вшанування пам'яті героїв Небесної Сотні та героїв АТО, національне та військово-патріотичне виховання дітей і молоді; допризовна підготовка молоді.

Для реалізації цієї Програми щороку реалізуються такі заходи:

1) вшанування пам'яті героїв Небесної Сотні та героїв АТО;

2) вдосконалення системи НПВ дітей і молоді;

3) активізація діяльності органів державної влади, органів місцевого

1) самоврядування та громадських організацій у сфері НПВ;

4) посилення фізичної підготовки учнівської молоді, готовності призовників до служби у Збройних Силах України (Про затвердження Обласної цільової програми, 2017: 6).

У межах програми здійснювалося проведення в навчальних закладах області інформаційно-просвітницьких і виховних заходів, уроків Мужності, Патріотизму, конкурсів есе, годин спілкування, вечорів-портретів, патріотичних годин, вечорів-спогадів, бесід, зустрічей із учасниками Революції Гідності та антитерористичної операції на Сході країни, бойових дій на території інших держав, жертвами політичних репресій, тоталітарного режиму, ветеранами УПА та ОУН, Другої Світової війни та інших; створення, поновлення та поповнення експозицій у навчальних і бібліотечних закладах області куточків Пам'яті, меморіальних куточків, дошок Слави «Вони захищають Україну», «Герой не вмирає», тематичних стендів; створення, поновлення та поповнення експозицій комунальних музеїв, Музеїв Слави, історичних музеїв навчальних закладів, присвячених пам'яті героїв Небесної Сотні та героїв АТО.

У рамках програми проводиться збір спогадів і матеріалів про полтавців, які загинули під час Революції Гідності та проведення АТО. Учнівська молодь залучається до волонтерської діяльності шляхом проведення благодійних акцій, операцій, благодійного проєкту «Україна починається з мене», «Меценати для солдата» та інших добродійних заходів. Започатковано присвоєння звання почесного громадянина міст, населених пунктів області Героям Небесної Сотні, учасникам бойових дій за державний суверенітет і територіальну цілісність України, зокрема героїчно загиблим під

час проведення АТО, та назви їх іменами вулиць, провулків, площ, інших об'єктів у містах, інших населених пунктах області.

В області, як і всій країні, у населених пунктах і навчальних закладах області встановлюються пам'ятні знаки, меморіальні дошки з метою увічнення пам'яті жителів і випускників, які загинули на Майдані та на Сході України, а також відбувається присвоєння навчальним закладам і військовим частинам, розміщеним на території області, імен загиблих героїв; святкування Дня Героїв Небесної Сотні (20 лютого, щорічно) (Ворона, 2020: 2).

Вже стала доброю традицією Всеукраїнська військово-спортивна патріотична гра Українського козацтва «Сокіл» («Джура») та проведення щорічних заходів національно-патріотичного та військово-патріотичного спрямування:

1) обласний військово-патріотичний проєкт «Жіночий батальйон»;

2) обласний захід із військово-патріотичного виховання молоді «Заграва»;

3) вишкільно-спортивний табір «Сокільський Гарт»;

4) обласний проєкт «Школа волонтерів»;

5) цикл занять із патріотичного виховання серед учнівської та студентської молоді «Герой нашого часу»;

6) форум «Від серця України до серця дитини», спрямований на збільшення чисельності молоді, яка бере активну участь у діяльності громадських об'єднань національно-патріотичного спрямування;

7) обласна військово-патріотична гра імені Симона Петлюри;

8) обласний конкурс серед закладів освіти області на кращу матеріальну базу військово-патріотичного та фізичного виховання;

9) обласний конкурс на кращий захід із національно-патріотичного виховання (I етап – міський, районний, II етап – обласний);

10) видання творчих робіт переможців обласного літературного конкурсу «Відлуння заповітів земляків» на здобуття обласної премії імені В. Степанюка для талановитої молоді, присвяченого громадському діячеві, ініціатору вшанування пам'яті національних героїв та увічнення видатних подій української історії В. Степанюка (Про затвердження Обласної цільової програми, 2017: 6).

**Висновки.** Реалізація зазначеної програми потребує створення військово-патріотичного табору та оновлення об'єктів навчально-матеріальної бази навчальних закладів області. Так, необхідно обладнати кабінети для предмету

«Захист Вітчизни», привести в належний стан надвірні споруди, необхідні для виконання програми з предмету «Захист Вітчизни». Заплановано модернізацію та відновлення роботи шкільних тирів, придбання пневматичної зброї, макетів стрілецької зброї, гранат тощо.

Нині завдяки програмі на Полтавщині активізовано позакласну роботу з фізичного виховання та забезпечення навчальних закладів дрібним

спортивним інвентарем. Рекомендовано введення в навчальних закладах I – III ступенів годин для організації роботи секцій загально-фізичної підготовки із розрахунку не менше 4 тижневих годин на одного вчителя фізичного виховання. Запровадження цієї програми сприятиме зміцненню української державності та формуванню нової української ментальності – борця за Україну та її майбутнє, нової генерації української національної еліти.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех, К. І. Чорна. Київ, 2014. 29 с.
2. Ворона П. В. Реалізація державної політики національно-патріотичного виховання дітей та молоді органами місцевого самоврядування: проєктно-програмний підхід (*Полтавщина*) // Проблематика процесу децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах : збірник матеріалів круглого столу, Київ, 15 квітня 2020 року / За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В. Київ : ІПК ДСЗУ, 2020. С. 5–12.
3. Демешкевич В. А. Особливості патріотичного виховання молоді в контексті розвитку сучасного суспільства / В. А. Демешкевич [Електронний ресурс]. URL: [www.managment.kr.sch.in.ua/naukovo-praktachna\\_internet-K](http://www.managment.kr.sch.in.ua/naukovo-praktachna_internet-K).
4. Загородня А. Сучасне розуміння патріотичного виховання молоді / А. Загородня. [Електронний ресурс]. URL: [www.tme.umo.edu.ua/docs/10/6.pdt](http://www.tme.umo.edu.ua/docs/10/6.pdt).
5. Концепція національно-патріотичного виховання молоді, затверджена наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України від 27 жовтня 2009 року № 3754/ 981/538/49. URL: <http://bdpu.org/upbringing-work/national-patriotic-education>.
6. Про затвердження Обласної цільової програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017–2020 рр. : Рішення Полтавської обласної ради від 31 січня 2017 року № 350. URL: <http://www.poltav-oblosvita.gov.ua/oblasni-programi/diyuchi-programi.html>.
7. Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016–2020 рр. : Указ Президента. [Електронний ресурс]. URL: [www.Zako.rada.gov.ua/go/580/2015](http://www.Zako.rada.gov.ua/go/580/2015).
8. Хамідрак Христина. Сучасні підходи до формування громадянсько-патріотичного виховання школярів // Система неперервної освіти вчителів початкової школи / URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/87-natsionalno-patriotychno-vykhovannia-ditei-ta-uchnivskoi-molodi-v-umovakh-modernizatsiinykh-suspilnykh-zmin-15-travnia-2018-r/119-suchasni-pidkhodi-do-formuvannya-gromadyansko-patriotychnogo-vikhovannya-shkolyariv>.

#### REFERENCES

1. Bekh I. D. (2014) Prohrama ukrayinskoho patriotychnoho vykhovannya ditey ta uchnivskoyi molodi [Program of Ukrainian patriotic education of children and students] Ukraine. / I. D. Bekh, K. I. Chorna. Kyiv, 2014. 29 p. [in Ukrainian].
2. Vorona P. V. (2020) Realizatsiya derzhavnoyi polityky natsionalno-patriotychnoho vykhovannya ditey ta molodi orhanamy mistsevoho samovryadnu-vannya: proektno-prohramnyy pidkhid (Poltavshchyna) [Implementation of the state policy of national-patriotic education of children and youth by local governments: project-program approach (Poltava region)] Ukraine. // Problematyka protsesu detsentralizatsiyi nadannya posluh v obyednanykh terytorial'nykh hromadakh : zbirnyk materialiv kruhloho stolu, Kyiv, 15 kvitnya 2020 roku / Za zah. red. Voytovych R. V., Vorony P. V. Kyiv : IPK DSZU, 2020. P. 5–12 [in Ukrainian].
3. Demeshkevych V. A. (2016). Osoblyvosti patriotychnoho vykhovannya molodi v konteksti rozvytku suchasnoho suspilstva [Features of patriotic education of youth in the context of modern society]. Ukraine. / V. A. Demeshkevych [Elektronnyy resurs]. URL: [www.managment.kr.sch.in.ua/naukovo-praktachna\\_internet-K](http://www.managment.kr.sch.in.ua/naukovo-praktachna_internet-K) [in Ukrainian].
4. Zahorodnya A. (2016) Suchasne rozuminnya patriotychnoho vykhovannya molodi [Modern understanding of patriotic education of youth]. Ukraine. / A. Zahorodnya. [Elektronnyy resurs]. URL: [www.tme.umo.edu.ua/docs/10/6.pdt](http://www.tme.umo.edu.ua/docs/10/6.pdt) [in Ukrainian].
5. (2009) Kontseptsiya natsionalno-patriotychnoho vykhovannya molodi. Nakazom Ministerstva Ukrayiny u spravakh simyi, molodi ta sportu, Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny, Ministerstva obrony Ukrayiny, Ministerstva kultury i turyzmu Ukrayiny vid 27 zhovtnya 2009 roku № 3754/981/538/49. [The concept of national-patriotic education of youth. Approved by the order of the Ministry of Family, Youth and Sports of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Defense of Ukraine, the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine dated October 27, 2009 № 3754/981/538/49]. Ukraine. [Elektronnyy resurs]. URL: <http://bdpu.org/upbringing-work/national-patriotic-education> [in Ukrainian].
6. (2017) Pro zatverdzhennya Oblasnoyi tsilovoyi prohramy natsionalno-patriotychnoho vykhovannya ditey ta molodi na 2017–2020 roky [The concept of national-patriotic education of youth]. Ukraine. Rishennya Poltavskoyi oblasnoyi rady

.....  
vid 31 sichnya 2017 roku № 350. [Elektronnyy resurs]. URL: <http://www.poltav-oblosvita.gov.ua/oblasni-programi/diyuchi-programi.html> [in Ukrainian].

7. (2015) Pro stratehiyu natsionalno-patriotichnoho vykhovannya ditey ta molodi na 2016-2020 roky [On the strategy of national-patriotic education of children and youth for 2016-2020 pp.]. Ukraine. [Elektronnyy resurs]. URL: [www.Zako.rada.gov.ua/go/580/2015](http://www.Zako.rada.gov.ua/go/580/2015) [in Ukrainian].

8. Khamidrak K. (2018) Suchasni pidkhody do formuvannya hromadyansko-patriotichnoho vykhovannya shkolyariv [Modern approaches to the formation of civic and patriotic education of schoolchildren]. Ukraine. // Systema neperervnoyi osvity vchyteliv pochatkovoyi shkoly / [Elektronnyy resurs]. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/nauko-vo-metodychna-robota/87-natsionalno-patriotichne-vykhovan-nia-ditei-ta-uchnivskoi-molodi-v-umovakh-modernizatsiinykh-suspilnykh-zmin-15-travnia-2018-r/119-suchasni-pidkhodi-do-formuvannya-gromadyansko-patriotichnoho-vikhovannya-shkolyariv> [in Ukrainian].